

Бондаренко Володимир Данилович — лісівник, мисливствознавець, поет

Ельвіра Різун, Павло Хосцький

Національний лісотехнічний університет України (Львів, Україна)
e-mail: hpb@ua.fm; orcid: 0000-0001-9726-953x

RIZUN, E., P. KHOYETSKYY. Volodymyr Bondarenko, an expert in forestry and game management and a poet. — Volodymyr Bondarenko's scientific interests were related to issues of integrated forestry and game management. Volodymyr Bondarenko investigated biological diversity and the game fauna of forests of Ukraine. He paid special attention to the biotechnical orientation of forestry activities, biotechnical measures for the main groups of game animals, as well as non-game fauna, rare and non-abundant species. He improved survey methods of game animals and elaborated scientific recommendations for wildlife protection during forestry and agricultural activities.

Біографічні деталі

Бондаренко Володимир Данилович (1939–2019 рр.) народився у с. Карнаухівські Хутори (Криничанський р-н, Дніпропетровська обл.). Виріс на Харківщині у родині з давнім козацько-селянським родоводом. Шкільна пора пройшла у Чугуєві. Після закінчення Чугуєво-Бабчанського лісового технікуму працював у Чортківському лісгоспі (Тернопілля) об'їзним, техніком-лісівником, помічником лісничого (1959–1964). У 1960–1965 рр. заочно і згодом очно навчався на лісгосподарському факультеті Львівського лісотехнічного інституту (НЛТУ) за спеціальністю «Лісове господарство».

У 1966–1972 рр. працював у Кишинівському сільськогосподарському інституті науковим співробітником лабораторії лісівництва науково-дослідного сектору, потім — асистентом кафедри ботаніки. З 1973 р. працює у Львівському лісотехнічному інституті: як інженер, старший викладач (1974), доцент (1976), професор кафедри лісівництва (1994). З 1974 р. — кандидат сільськогосподарських наук. У 1977–1978 рр. — декан заочного факультету.

Рис. 1. Володимир Бондаренко в робочому кабінеті; м. Львів, грудень 2007. Фото О. Паламаренко.

Дисертаційна робота «Лісівничо-фізіологічні особливості дуба у лісових культурах Молдавії» захищена у Львівському лісотехнічному інституті у 1974 р. Звання професора присвоєне у 2001 р. по кафедрі лісівництва. Академік Лісівничої академії наук України (2001). Пішов з життя 23 квітня 2019 р., похований на Голосківському цвинтарі (м. Львів).

Ключові наукові доробки

Основні напрями наукових досліджень Володимира Даниловича — лісознавство, лісомисливське господарство, традиції лісокористування. Він займався питаннями охорони, відтворення та раціонального використання ресурсів мисливської фауни, а також опрацював принципи управління популяціями мисливських тварин та відтворення корінних природних комплексів на заповідних територіях Західного Поділля (Бондаренко & Різун 2016). Досліджував стан і функціонування зоокомпонентів лісових екосистем.

Істотну увагу приділяв питанням покращення захисних властивостей лісу, кормової бази мисливського господарства і підгодівлі диких тварин, водозабезпечення мисливських угідь, розміщення в угіддях біотехнічних споруд та ін. Засади комплексного ведення лісового і мисливського господарства, біотехнічної направленості лісогосподарської діяльності, біотехнії у мисливському господарстві узагальнив у двох посібниках (Бондаренко 1998, 2002).

Своїми дослідженнями Володимир Данилович встановив закономірності функціонування та формування узлісь і обґрунтував доцільність створення багатокомпонентного узлісся шляхом проведення рубок догляду та іншими лісівничими засобами. Такі узлісся формують сприятливі умови існування для диких тварин (сарна, лис, заєць, вивірка), що веде до росту їхньої концентрації в узлісних біотопах (Бондаренко & Фурдичко 1993).

Разом із колегами розробив рекомендації з обліку диких тварин в умовах Лісостепу (Бондаренко *et al.* 1989), що важливо для аналізу динаміки популяцій мисливських тварин. Обґрунтовував необхідність уточнення списку та системи обліку мисливської фауни (Різун & Бондаренко 2016). Він був одним з авторів лісомисливського районування території України, що враховує поширенням звірів і птахів та якість угідь (Бондаренко *et al.* 1993).

У 1990-х роках досліджував існування фауни в агроландшафтах, вплив на диких тварин сільськогосподарських робіт. Результати таких досліджень, виконаних на замовлення Держагропрому України, подані в кількох публікаціях та в рекомендаціях з охорони фауни (Бондаренко 1998, 2002).

Володимиром Бондаренком самостійно й у співпраці з колегами підготовлено низку важливих зведень та підручників для підготовки мисливствознавців і лісівників, серед них — «Облік диких тварин» (Бондаренко *et al.* 1989), «Мисливствознавство» (Бондаренко *et al.* 1993), «Біотехнія» (Бондаренко 1998, 2002), «Мисливськогосподарське законодавство України» (Бондаренко *et al.* 2005), «Мисливська кінологія» (Бондаренко *et al.* 2002).

Рис. 2. Володимир Бондаренко був завжди цікавим у бесідах і дискусіях. Талановитий педагог надавав сильну допомогу всім хто до нього звертався. Був добрим наставником та учителем для багатьох поколінь студентів, лісівників, науковців. Загалом, його науково-педагогічний стаж становив понад 35 років, а загальний стаж роботи — понад 50 років. Фото О. Паламаренко, Львів, березень 2010 р.

Під керівництвом В. Д. Бондаренка захищено сім кандидатських дисертацій, чотири з них стосувалися фауністичного комплексу лісових екосистем:

- Хоєцький, П. Б. «Основні напрямки відтворення та стабілізації чисельності мисливських звірів в лісових екосистемах Західного Лісостепу» (1998);
- Різун, Е. М. «Оптимізація умов існування наземних хребетних у приміських і міських насадженнях» (2003);
- Федонюк, О. В. «Земноводні та плазуни в лісах Львівщини» (2008);
- Казимир, М. М. «Козуля європейська (*Capreolus capreolus* L.) в лісомисливському господарстві природних районів Львівщини» (2010).

За роки своєї наукової та педагогічної діяльності опублікував понад 400 наукових, науково-популярних та навчально-методичних праць. Автор і співавтор 10 навчальних посібників з грифом МОН для студентів спеціальності «Лісове господарство», «Мисливське господарство», навчального посібника для учнів шкільних лісництв.

Володимир Данилович Бондаренко завжди брав участь у організації наукових зустрічей. Зокрема, він був членом оргкомітету 9 Теріологічної школи-семінару в заповіднику «Розточчя», що мала назву «Методики обліку теріофауни» (7–12 жовтня 2002 р.) і членом редколегії випуску Теріологічного бюлетеню з матеріалами цієї Теріошколи «Облік ссавців: збір та обробка даних» (2017. 226 с. <http://terioshkola.org.ua/ua/library/nt10-faunacensus.htm>)

Чесноти, захоплення, суспільна робота, відзнаки

У 1996–2000 рр. працював позаштатним консультантом комітету Верховної Ради з питань екологічної політики, природокористування і ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи. Він був членом наукового товариства ім. Шевченка (з 1998 р.), Товариства лісівників України. Нагороджений відзнаками «Відмінник освіти України» (1999 р.), «Відмінник лісового господарства України» (2005 р.) та «Почесний лісівник України» (2009 р.). Почесний доктор Інституту агроекології УААН (2009 р.).

Викладацьку роботу проводив за напрямом підготовки «Лісове і садово-паркове господарство» зі спеціальностей — «Лісове господарство», «Мисливське господарство». Викладав навчальні дисципліни: біологію лісових

птахів і звірів, мисливствознавство, лісомисливське господарство, біотехнію, історію лісівництва та ін. Брав участь у науково-технічних радах ПЗ «Медобори» і «Розточчя», НПП «Сколівські Besкиди» та «Яворівський».

Член Національної спілки письменників України з 1994 р. У 1965 р. опублікував перший вірш «Балада про медаль» у газеті «Вільна Україна» (Львів). Автор понад 10 поетичних збірок: Ранкові роси (1984), Узлісся (1993), У твоєму імені (1999), Троє дверей (1999), Лісівники ми, друже мій (2002), До речі (2004), Дуби в діброві (2005), Абетка з лісу (2006), Короткі пісні (2007), Гарбузики-жовтопузики (2008), Хто в ліс, а хто ... по дрова (2009), Тепло дерев (2009), Пародії і жарти (2011), Розкажіть про мене (2012), Лірика (2013).

На честь дослідника на сайті Українського теріологічного товариства НАН України створено статтю «Володимир Бондаренко — наш колега: штрихи до портрету» (автор І. Загороднюк, 23-30.03.2011):

<http://terioshkola.org.ua/ua/persona/hpu-bondarenko.htm>

Література

- Бондаренко, В. Д. 1988. *Звірі наших лісів. Урожай*, Київ, 1–160. ISBN 5-337-00079-9.
- Бондаренко, В. Д., І. В. Делеган, І. П. Соловій, М. П. Рудишин. 1989. *Облік диких тварин. Практичні рекомендації*. Львів, 1–66.
- Бондаренко, В. Д., І. В. Делеган, К. А. Татаринов, М. В. Чернявський, С. Д. Татух, В. І. Лисенко, М. П. Рудишин. 1993. *Мисливствознавство : Навчальний посібник*. НМК ВО, Київ, 1–197.
- Бондаренко, В. Д., В. Г. Мазепа, П. Б. Хоєцький. 2002. *Мисливська кінологія: Підручник*. Афіша, Львів, 1–160.
- Бондаренко, В. Д. 1998. *Біотехнія : Навч. посібник. Частина 1*. ІЗМН, Львів, 1–260.
- Бондаренко, В. Д. 2002. *Біотехнія : Навч. посібник. Частина 2*. Престиж Інформ, Львів, 1–352.
- Бондаренко, В. Д., А. М. Дейнека, В. Р. Бурмас, П. Б. Хоєцький, В. П. Ходзінський. 2005. *Мисливськогосподарське законодавство України : Посібник*. Сполум, Львів, 1–336.
- Бондаренко, В. Д., Е. М. Різун. 2016. Актуальні питання стану і ведення мисливського господарства в Україні та можливі напрями їх вирішення. *Наукові праці Лісівничої академії наук України*, **14**: 180–184.
- Бондаренко, В. Д., О. І. Фурдичко. 1993. *Узлісся: екологія, функції та формування*. Астериск, Львів, 1–64.
- Різун, Е., В. Бондаренко. 2016. Динамічні тенденції стану популяції мисливської теріофауни України та пропозиції щодо вдосконалення облікових робіт. *Праці Теріологічної Школи*, **14**: 34–40. <http://doi.org/10.15407/ptt2016.14.034>

Різун, Е., П. Хоєцький. Бондаренко Володимир Данилович — лісівник, мисливствознавець, поет. — Наукові інтереси стосувалися питань комплексного ведення лісового і мисливського господарства. Досліджував біологічне різноманіття, мисливську фауну лісів України. Особливу увагу приділяв біотехнічній направленості лісгосподарської діяльності, біотехнічним заходам для основних груп мисливських тварин, а також не мисливської фауни, рідкісних і малочисельних видів. Вдосконалював методи обліку мисливських тварин. Розробив наукові рекомендації з охорони диких тварин при лісгосподарських і сільськогосподарських роботах.